

BABEL - DOCENTENHANDLEIDING

Introductie

A. TALENRIJKDOM

Babel is een project, geïnspireerd op het werken met leerlingen met verschillende culturele achtergronden, dat gebruik van nieuwe media, kennis van poëzie en taalontwikkeling bevordert. Het maakt leerlingen bewust van de enorme hoeveelheid talen op de wereld, en de daarmee samenhangende verschillen, ook cultureel. In het verlengde daarvan laat het zien dat die verscheidenheid veel overeenkomsten vertoont – bijvoorbeeld door verschillende klassieke verhalen die in diverse talen voorkomen. Een ander aspect van dit project is het vertalen: proberen gedichten die je vindt in het Nederlands te vertalen, en iets over de achtergrond te vertellen. Het BABEL-project leert leerlingen gedichten (voor) te lezen, gedichten te zoeken op verschillende plaatsen, zelf te schrijven en vertalen aan de hand van gerichte opdrachten, kweekt belangstelling voor verschillende talen en culturen, enthousiasmeert en stimuleert. Het schrijven van gedichten vergroot de taalvaardigheid: met weinig woorden iets wezenlijks zeggen. We proberen daarbij het gebruik van internet te bevorderen, want dat ontsluit ongekende mogelijkheden om met gedichten in contact te komen. In dit project staan de rijkdom van verschillende talen en culturen centraal, en niet de ‘afwijkende’ of ‘allochtone’ achtergrond van leerlingen zelf. De werkbundel bevat zowel ‘klassiekers’ uit de Nederlandse literatuur als buitenlandse gedichten, van Zuidafrikaanse tot Spaanse, ook in vertaling.

In week 1 van het project krijgen de leerlingen een muziekles waarin ze associëren met muziek en taal. In de tweede en derde week volgen poëzielessen van docenten van School der Poëzie (een blokkur en een enkel lesuur) waarin ze lezen, schrijven, gedichten zoeken en die zo mogelijk vertalen. Eventueel kunnen de zo ontstane gedichten later beeldend vormgegeven worden of geïllustreerd, waarna per klas een bundel wordt samengesteld.

B. DE MUZIEKLES

Op de cd staan de volgende muziekstukken:

1. Muziek uit Turkije
2. Amerikaanse Jazz uit de jaren '60 - Jimmy Smith
3. Cubaans: Rubén González - *Tres Lindas Cubanas*

4. Vocaal: Zap Mama - *Ndje Mukanie*
5. Arabische Rai: Cheb Kader / Sid el Hourri
6. Arabische Rai: Cheikha Remitti Chir el Baroud
7. Amerikaanse Country Folk - *Johnny Cash*
8. Amerikaanse R&B: Kelly Price - *Friend of Mine*
9. Amerikaanse R&B: Wycleff Jean ft Mary J. Blige - *911*
10. Reggae uit Engeland: Linton Kwesi Johnson - *It no funny*
11. Reggae uit Engeland: Linton Kwesi Johnson - *Sonny's lettah*
12. Amerikaanse Soul: Otis Redding - *I've been lovin' you too long*
13. Amerikaanse Soul: Otis Redding - *Dock of the bay*
14. Nigeriaanse Jazz: Fela Kuti - *Shuffling and smiling*

Zorg voor afspeelapparatuur in de klas. Gebruik proefwerk-blaadjes met lijntjes en vrolijke gekleurde vellen om de teksten op over te schrijven. Kies drie verschillende nummers per klas, rekening houdend met de verschillende culturen. Het is de bedoeling dat leerlingen kennismaken met nieuwe dingen, maar ook zaken herkennen.

Deel de proefwerkblaadjes uit en schrijf de volgende woorden op het bord:

- *dier*
- *kleur*
- *geluid*
- *dingen waar deze muziek je aan doet denken*
- *gebouw of prettige plaats in de natuur*
- *beweging*

Het is de bedoeling dat de leerlingen hun associaties bij de muziek opschrijven, en daarbij de 'vragen' op het bord beantwoorden. Dus: *Aan welk dier doet deze muziek je denken? Welke kleur hoort er bij?* Leg uit dat het gaat om hun eigen gedachten en ideeën. Speel het eerste nummer en vervolgens het tweede. De leerlingen maken twee korte gedichten aan de hand van de woorden die op hun blaadje staan. Elk gedicht bestaat uit vijf regels. Elke regel bestaat uit vijf woorden. Het gedicht mag niet rijmen. Ze hoeven niet alle woorden te gebruiken die ze hebben opgeschreven. Wanneer de gedichten klaar zijn, geeft iedere leerling zijn blaadje aan iemand die het mag voorlezen. Laat enkele gedichten voorlezen en laat de leerlingen raden bij welk muziekstuk het gedicht hoort.

Voorbeeld bij Cubaans (2)

Vrolijke lichtblauwe ramen en deuren
 De zon warmt mijn haar
 Poes slaapt op de vensterbank
 Rum en coca cola drinken
 Geurige bloemen in het oerwoud

Schrijf op het bord de klinkers: a, o, u, e, i, ie, eu, uu, au, ou, aa, oo, ee, ei, ij, ai, oi, ui. Laat de leerlingen woorden uit zoveel mogelijk verschillende talen noemen waarin deze letters voorkomen. Schrijf deze woorden op het bord of laat de leerlingen ze opschrijven. Vraag naar de betekenis. Laat nu muziekstuk 3 horen. Vraag waar het lied over gaat of over zou kunnen gaan, als je luistert hoe het klinkt. Welk gevoel geeft het en welke klanken passen daarbij? Laat de leerlingen zes tot tien Nederlandse woorden opschrijven, en woorden in hun eigen taal, waarin deze klanken voorkomen. Het gaat

niet om de betekenis, maar om de klank. De leerlingen maken vervolgens in tweetallen een klankgedichtje met de woorden op hun blaadjes. Dit bestaat uit vijf regels; 'mooie' woorden mogen worden herhaald. De regels bestaan uit drie of vijf woorden. De leerlingen schrijven hun gedichtje in het net over en lezen om beurten voor. Attendeer ze daarbij op de mogelijkheden van de stem: fluisteren, zingen, van zacht naar hard of andersom.

Voorbeeld bij Arabisch (6)

roos roos roos
waaien wachten water waaien wachten
boek zoek moeder
zee, mee, eten, zeeën, eendje
roos roos roos

Les 1
School der Poëzie

DE POËZIELES

De inleiding

Deel de Babel-bundel uit, en schrijfpapier. De leerlingen beginnen gewoonlijk meteen driftig te bladeren in de bundel, en deze te becommentariëren. Sluit voor een soepel begin van de les eventueel aan bij de actualiteit, door bijvoorbeeld een recente en herkenbare waarneming of belevenis te vertellen: 'Toen ik vanochtend hierheen reed zag ik...' Vertel kort wie je bent en wat de School der Poëzie is. Schrijf de trefwoorden op het bord: gedichten lezen, zoeken, maken, vertalen.

Vraag vervolgens wat gedichten zijn. Antwoorden zullen variëren van 'korte zinnen', 'iets wat rijmt', tot 'het gaat over liefde'. Schrijf de kenmerken op het bord: beknopt taalgebruik, geen volle bladzijden, verrassende taal, thematieken. Wijs er op dat je ook liedteksten zoals uit de muzieklessen, kinderrijmpjes en traditionele verhalen als poëzie kunt zien. Hier blijkt dat leerlingen verwachtingen hebben over hoe gedichten horen te zijn. Probeer te voorkomen dat ze daaraan al te krampachtig proberen te beantwoorden. Dit eerste uur is bedoeld als een handreiking voor het vinden van een onderwerp, en het uitdrukken daarvan. Vraag ook wie er wel eens gedichten schrijft of heeft geschreven, en waarom. Zet vervolgens kort uiteen wat er de komende lessen gebeurt: gedichten lezen, zelf schrijven, thuis gedichten opzoeken, proberen te vertalen, en afmaken.

Vertel nu het Babelverhaal, aan de hand van de inleiding van de bundel en het bijbehorende plaatje: het mythische verhaal over het ontstaan der talen. Vertel dat er grote en kleine talen zijn, talen met en zonder schrift, computertalen, gebarentalen, et cetera. Het gaat er om dat taal ons communicatiemiddel bij uitstek is: elke taal heeft zijn eigen regels, zijn grammatica, en zijn speciale cultuur. Zo'n taal verbindt mensen. Daarom worden er ook in alle talen gedichten en liedjes gemaakt, zelfs als zo'n taal nergens wordt opgeschreven. Die gedichten kunnen gaan over dingen die in alle landen en culturen voorkomen: liefde, strijd en dood, of over dingen die heel speciaal voor zo'n

land of volk zijn. Dat maakt het zo interessant gedichten te vertalen: je leert er iets over van een andere cultuur.

Het lezen

Dan is het tijd om te lezen. Vraag of leerlingen tijdens het bladeren al iets bijzonders, moois, leuks of interessants of in een bekende taal zijn tegengekomen, en laat ze die gedichten voorlezen; zo mogelijk eerst in de vreemde taal. Laat ze in eigen woorden vertellen waarover ze gaan, en vervolgens de Nederlandse versie lezen. Vooral in klassen met leerlingen uit verschillende landen werkt dit aanstekelijk enthousiasmerend. Lees tussendoor ook zelf voor, en wijs leerlingen op het belang van rustig, luid en duidelijk spreken.

Eerste schrijfoefening

Er zijn veel mogelijke schrijfoefeningen in dit project: aan de hand van een zin of frase uit een gedicht in de bundel, aan de hand van een thema zoals taal, cultuur, geschiedenis, kolonialisme, of aan de hand van bepaalde woorden. Het onderwerp hoeft niet 'neutraal' te zijn, en de les kan aangrijpend zijn. Persoonlijke ervaringen of herinneringen kunnen daarbij een rol spelen.

Een goede eerste oefening is de volgende. *Schrijf een gedicht van vijf regels, waarvan de eerste en de laatste zin dezelfde zijn, en afkomstig zijn uit de Babel-bundel.*

Leerlingen krijgen daar tien minuten voor. Zo'n deadline is nodig om de vaart er in te houden, en heeft ook een zeker competitie-element. Zet de opdracht op het bord en licht deze stap voor stap toe. Het gaat er om te associëren op de beginregel: in vervolg op de muzieklessen in klank of vorm, of inhoudelijk. Er ontstaat een 'af' geheel doordat de laatste regel dezelfde is als de eerste.

Loop tijdens de oefening door de klas, en help leerlingen die niet goed op gang komen. Wijs er daarbij op dat het maar om een eerste oefening gaat, om het 'openzetten van je hoofd'. De kunst in dit deel van de les is om de fantasie 'aan te zetten'.

Laat, als de tijd om is, twee of drie leerlingen hun gedicht voorlezen. En vergeet niet te applaudiseren!

Optioneel: iets meer over gedichten

Lees vervolgens zelf enkele gedichten uit de bundel voor, en bespreek deze kort, om aandacht te kweken voor de interpretatie van gedichten. *De tuinman en de dood* is een goed uitgangspunt voor een kennismaking met die interpretatie. De thematiek van het vers komt overigens in verschillende talen en culturen terug.

Vertel ten slotte dat de leerlingen in het tweede uur een 'echt' gedicht gaan schrijven.

Tweede schrijfoefening

Formuleer aan het begin van het tweede lesuur een schrijfofdracht voor een langer gedicht - aan de hand van uw eigen ervaring met het niveau van de groep. Vaste ingrediënten: aantal regels (bijvoorbeeld acht of tien), thematiek (zoals liefde, oorlog, vaderland, taal, communicatie, reizen), en een titel (niet verplicht).

Rijmverbod en verboden woorden

De gedichten mogen niet rijmen. De reden daarvoor is dat de oefeningen anders al snel ontaarden in Sinterklaasachtige rijmelarij; de rijm dwang die ten koste gaat van de

inhoud. Leg dit uit aan het begin van de eerste oefening, en schrijf het op het bord. Voor sommige leerlingen is dit moeilijk.

Geef per oefening een aantal 'verboden woorden' op: bijvoorbeeld mooi, leuk, lekker, en toen, voetbal, de naam van het land of de taal dat onderwerp is, natuur, geluid, kleur, alle synoniemen van prachtig. Ook dit verbod dient ter voorkoming van al te gierende clichés. Een goed voorbeeld is: schrijf een gedicht over het land van je ouders zonder de naam daarvan te noemen.- Leerlingen worden dan meteen gedwongen te denken in termen van vergelijking: 'Het land van...' Zinnen mogen wel worden herhaald, maar laat dit niet ontaarden in een truukje.

Nauwkeurig beschrijven

Leg uit dat het gaat om nauwkeurige beschrijvingen van details en zintuiglijke waarnemingen: antwoorden op vragen als *hoe ziet het er uit?*, *wie ben jij?*, *wie is er verder?*, *wat gebeurt er?*, *wat vind je daarvan?*, *welke kleuren zie je?*, *hoe ruikt het?* en *wat hoor je?* Dit betekent: specifiek zijn. Een plek kan een land, streek of stad zijn, maar ook een brug, of het hek op de heuvel. Mensen zijn niet alleen 'mijn vrienden' of 'de familie', maar bijvoorbeeld: mijn grijze, kromme oma, de politieagent met zijn grote pet. Kleuren zijn dus niet: 'mooie kleuren', maar het harde rood van bloed, of het grijsblauwe van de lucht met vliegtuigstrepen. Geluid is niet 'het geluid van vogels', maar het gebabbel van de papegaaien, het koeren van nestelende duiven, gekwetter. Het gaat in eerste instantie weer om de boodschap: wat wil ik zeggen? De taal mag onvolkomen zijn: onafgemaakte zinnen, woorden op ongewone plekken, opeenvolgende beelden zonder direct aanwijsbare verbinding - het zijn middelen die de ervaren dichter bewust inzet; het zijn cadeaus die de onervaren dichter soms zomaar krijgt. Later komt daar het stroomlijnen bij, door zaken als zinsbouw, woordenschat en uitspraak: hoe zeg ik dat? - Bewust denken over taal. Evenwicht tussen die aspecten is cruciaal voor een geslaagd gedicht. Want gedichten schrijven is ook keuzes maken: *hoe* schrijf je *waarover*. Die – soms moeilijke- keuze kan de leraar vergemakkelijken door heel gericht te vragen naar wie - wat – wanneer – waar – waarom – hoe.

Schrijf de opdracht op het bord en laat de leerlingen vervolgens een keuze uit de onderstaande trefwoorden opschrijven:

- onderwerp
- een persoon vanuit wie ze schrijven
- een plaats in een ander land
- weersomstandigheden
- (huis)dieren
- koopwaar op de markt of in winkels
- vervoermiddelen
- school
- een lievelingsplek of geheime plaats
- een reis
- een mooi cadeau
- een bijzonder feest
- iets wat kapot is
- iets waar je bang voor bent (dieren, duisternis, geesten, oorlog, ziekte, dood)
- (namen van) familieleden
- de geschiedenis van een litteken
- kleuren, geuren en geluiden

- bewegingen (van mensen, haar, ogen, kleding, vervoermiddelen: lopen, rijden, dansen, springen, schudden, stil zitten, zwemmen, waaien, knippen en cetera)
- een letterlijk citaat (iets wat je denkt, wat iemand tegen je gezegd heeft)
- lichaamsdelen
- een woord uit een andere taal
- een typisch gebouw in een vreemd land
- karakteristiek voedsel uit een ver land
- bloemen en planten van verre
- een wens met betrekking tot een ander land, een andere taal of cultuur
- iets wat je hebt gedaan in dat land (dingen die niet mochten bijvoorbeeld)
- iets of iemand die je mist van dat land
- iets van dat land waarop je trots bent

et cetera.

Stel weer een deadline: twintig minuten. Nu gaan de leerlingen zinnen maken binnen de thematiek van het onderwerp: een soort invuloefening. de woorden kunnen worden gecombineerd en aangevuld tot zinsfragmenten, zodat de eerste versie van een gedicht ontstaat.

Mogelijke opdrachten

Een liefdesgedicht zonder de persoonlijke voornaamwoorden ik, jij, hij, zij, wij.

Een gedicht met woorden uit minimaal drie talen.

Een gedicht met plaats- of persoonsnamen uit een andere taal.

Een gedicht over een ander land, zonder dat land te noemen.

Een gedicht met als titel: *De taal van mijn ouders*.

Een gedicht dat bestaat uit vergelijkingen, bijvoorbeeld tussen Nederland en het land van herkomst, of tussen de klanken van het Nederlands en die van de moedertaal.

Een gedicht dat culturele kenmerken van een ander land beschrijft.

Een gedicht met als titel *De vreemdeling*, of *De reiziger*.

Vanzelfsprekend zijn er allerhande combinaties, varianten en aanvullingen mogelijk; de mogelijkheden zijn talloos.

Writer's block?

Als leerlingen moeite hebben op gang te komen, laat ze dan van zin tot zin één van de genoemde zaken beschrijven. Als ze bang zijn 'niet te kunnen schrijven': haal ze over 'gewoon' aan de opdracht te werken, zonder te veel na te denken. Probeer de druk van het presteren weg te halen. Wat er toe doet is de stap van het moment, 'het verhaaltje', en niet vorm, spelling, grammatica. Blijf vragen naar details en zintuiglijke waarnemingen. Vertel over gedichten van andere leerlingen. Als er in de loop van de les steeds meer tekst op papier komt is dit een overwinning voor leerlingen: langzaam wordt een stukje persoonlijke beleving in zorgvuldig gekozen woorden gevangen. Zelfs als dit pijnlijke herinneringen betreft levert die prestatie – terechte - trots op. Juist daarom is het belangrijk de leerlingen – van welk niveau dan ook – uit te dagen. Ze kunnen (bijna) allemaal meer dan ze zelf denken. 'Wat is het eerst woord dat in je opkomt bij dit onderwerp? – Schrijf dat op. Welke geluiden horen daarbij? – Schrijf er maar onder. Wat zie je verder?' En zo voort – je moet er soms aan trekken, maar er komen gedichten uit. Reageer alert op wat leerlingen zeggen en schrijven. Vertel hen welke beelden, gevoelens of vragen het groeiende gedicht oproept. Is dat de

bedoeling? Benadruk dat in poëzie eigenlijk alles mag, dat het je eigen regels zijn waaraan je je moet houden, en dat je voor een gedicht geen cijfer krijgt.

De afronding en het redigeren

Laat de leerlingen vervolgens hun gedichten in het net schrijven en bespreek ze individueel. Zorgen over het taalgebruik zijn gedurende het schrijfproces vooruitgeschoven. Het kan leerlingen geruststellen te horen dat zelfs professionele schrijvers daarvoor een redacteur achter zich hebben. Voorbeelden van schrijvers van autochtone maar vooral van allochtone (Kader Abdollah) herkomst die zich niet op eigen houtje bekommeren om spelling en fijnere grammatica maken onmacht verteerbaar. Nu het creatieve werk klaar is kan de kam door de taal: ook een belangrijk onderdeel van het schrijfproces. Let daarbij op zoals zinnen die niet goed lopen, ritme, en rechtstreeks vertaalde woorden die hun lading hebben verloren. Doe dit samen met de leerling, zodat de intentie van het gedicht en de oorspronkelijke beelden behouden blijven. Juist bij leerlingen van buitenlandse afkomst zijn zinsconstructies, beeldgebruik en ritme vaak ongewoon. Dat kan een voordeel zijn. Schrijffouten, grammaticale fouten, begrijpelijkheid, leesbaarheid, alinea-indeling en inhoudelijke zeggingskracht verdienen echter wel aandacht. Bied suggesties voor synoniemen, het weglaten van woorden of beelden, of juist het herhalen daarvan. Het is altijd moeilijk te zeggen wanneer een gedicht 'af' is. Probeer in overleg met de leerling losse eindjes aan elkaar te knopen, zorg dat er eenheid in het gedicht zit, en haal clichés eruit. Zacht voorlezen - met z'n tweeën, door docent of leerling - is een mogelijkheid om te controleren of er staat wat de leerling bedoelt en of het gedicht aansluit bij het thema. En onthoud: de leerling is degene die uiteindelijk bepaalt.

Het voorlezen

Afhankelijk van de beschikbare tijd lezen leerlingen aan het einde van de les hun gedicht zelf voor, met daarna (spontaan) applaus. Dit stimuleert het zelfvertrouwen en is een leuke oefening in spreken/lezen voor de groep. Laat leerlingen daarom bij voorkeur voor de groep staan.

Huiswerkopdracht

De opdracht voor de vervolgles luidt: zoek een gedicht in een andere taal dan het Nederlands die je enigszins beheerst (bijvoorbeeld de taal van je ouders), schrijf dat over of kopieer het, en vermeld daarbij:

- vindplaats
- naam van dichter, gedicht, en eventueel de bundel waar het uit komt
- zo mogelijk nationaliteit, woonplaats en geboorte- en sterfdatum van de dichter
- wat je verder over haar of hem aan de weet kunt komen (bijvoorbeeld de rol in de literatuur van het desbetreffende land, politieke achtergrond, et cetera).

Vermeld om welke taal het gaat, waar die gesproken wordt, en vat samen waar het gedicht over gaat. Alles in het Nederlands. Probeer ten slotte (eventueel met hulp van vrienden, familie of bekenden) een eigen vertaling in het Nederlands van het gedicht te maken.

Schrijf de opdracht op het bord, maar vraag eerst aan de leerlingen: waar denk je dat je dergelijke gedichten kunt vinden? De antwoorden kunnen uiteenlopen, maar het rijtje vindplaatsen dat uiteindelijk op het bord komt zal grofweg bestaan uit:

- (school)bibliotheek
- (boeken)kast thuis

- internet
- tijdschriften
- bij familie, vrienden of bekenden.

Benadruk dat het van meer belang is dát ze iets zoeken, vinden en meenemen, dan dat ze een perfecte vertaling maken. Doel is namelijk in de vervolgles van een uur het gevonden gedicht in goed Nederlands 'af te ronden', of daardoor geïnspireerd weer een eigen gedicht te schrijven.

Les 2

School der Poëzie

De vervolgles

Inventariseer wie wat heeft gevonden en meegenomen. Gebruik het eerste kwartier om de leerlingen een voor één voor de klas te halen en ze te laten vertellen over het gedicht en de dichter, en het in de oorspronkelijke taal te laten voorlezen. Sommigen zullen al een vertaling hebben gemaakt; die kan er op volgen. Anders vertellen de leerlingen in hun eigen woorden waar het gedicht over gaat. Bij het afmaken van de vertaling tijdens de rest van het uur kunnen leerlingen die dezelfde taal machtig zijn in kleine groepjes werken. Houd voor leerlingen die klaar zijn of geen gedicht hebben meegenomen een opdracht achter de hand. Dat kan zijn een opdracht aan de hand van het gevonden gedicht (beginregel, thematiek, bepaalde woorden) of weer aan de hand van de Babelbundel. Zo hebben alle leerlingen aan het einde van het derde lesuur minimaal twee, en vaak meer gedichten geschreven en/of vertaald.

Een mooie afronding van het project is het samenstellen van een (door de leerlingen geïllustreerde) bundel met zelf geschreven gedichten per klas. Extra aandacht voor het project en de gedichten is mogelijk door ze op te nemen in de schoolkrant of anderszins een plaatsje in de school te geven.

Spelregels

Enkele geboden die gelden voor alle gedichten:

- Niet rijmen
- Sommige woorden zijn verboden
- Geen discriminerende taal
- Geen mensen beledigen of aanvallen
- Geen racistische taal gebruiken.

VOORBEELDEN EN VINDPLAATSEN

Enkele resultaten

Water

Water is zo lekker verfrissend

Ik krijg er geen genoeg van als ik drink
Douchen, zwemmen, wassen,
Doe je allemaal met water.
Water is zo lekker verfrissend
Siroop drink ik met water
Zonder water kan ik niet leven.
Boten, schepen varen allen op water.
De oceanen liggen vol met water.
Water is zo lekker verfrissend.

Mohammed, klas 3

Het leven

Ik droomde dat ik langzaam leefde
Leefde als een slak

Ik was een levende die alsmaar dacht
Dacht aan verder leven
Leven dat ik niet weet
Ben ik wel een levende?

Ik ben iemand die dacht
Dat ik levende was
Die alsmaar dacht
Wist niet zeker of ik leefde
Ik dacht dat dit leven het begin is
Van een ander leven

Ik ben geen levende
Dit leven is maar een spelletje
Een opwarming voor een ander leven
Een leven waar niemand wat over weet

Ik ben een levende op een ander leven
Een leven waar niemand je lastig valt
Leven waar niemand over jou beslist

Mijn nieuwe leven
Leven als een koning
Leven in een kasteel
Een leven waar jij het voor het zeggen hebt
Dit is mijn leven

Mahmut, klas 3

ik heb iets dat niemand heeft
ik heb een ster die aan mij alles vertelt
ik ben een maan die met een ster praat
ik heb een traan voor mijzelf

maar ik ben een meisje aan wie de ster alles vertelt
ik heb een roos die net als een hart roos is
maar ik ben een meisje aan wie de ster alles vertelt

Özlem

ik denk aan jou terwijl jij niet hier bent
niemand komt niet in mijn hoofd behalve jij
ik hou van denken: nooit zonder jou
het gaat zonder jou niet goed in buitenland

al zegt iedereen, dat het leven zo is
alle mooie dagen worden kleiner
de aarde is van iedereen
alle mooie dagen komen nu ik verliefd ben

Evran

Enkele vindplaatsen

Eenenvijftig stemmen uit de wereldpoëzie; samenst. Kathinka van Dorp, Stichting Poetry International/Stichting Wereldpoëzie, 2001

Tijdschrift *De Tweede Ronde*, uitgeverij Bert Bakker

Voetsporen, gedichten van nieuwe Nederlanders, onder begeleiding van Remco Ekkers en Astrid Roemer; Stichting Dunya, ISBN 90 712 32-31X

Hotel Parnassus – 117 gedichten uit 20 talen ; samengesteld door Poetry International ;

Een Arabische tuin: klassieke Arabische poëzie; een bloemlezing van vertaalde Arabische gedichten; uitgeverij Bulaaq, ISBN 90 5460 043 8

Schoon in elk oog is wat het bemint: de mooiste klassieke Arabische liefdesgedichten; uitgeverij Bert Bakker, ISBN 90-351-2030-2

Onbereikbare liefde : tweetalige bloemlezing van Arabische dichtkunst; uitgave El Hizjra, ISBN 90-73697-05-0

Haiku: een jonge maan; Japanse poëzie, samengesteld en vertaald door J. van Tooren: ISBN 90 – 290 – 4929 4

De zee, de zee; (vertaalde) gedichten over de zee van dichters uit verschillende werelddelen; Uitgeverij Meulenhoff, ISBN 90 – 5515 –518 –7

Vanuit de lucht; de eerste generatie Nederlandstalige dichters van de eenentwintigste eeuw; uitgeverij Passage, ISBN 90-5452-087-6

Het mooiste gedicht ; de favoriete gedichten van Nederland en Vlaanderen; uitgeverij Podium ; ISBN 90-5759-11-38

Voor de nachtegaal in het ei: Rodhan Al-Khalidi; Uitgeverij Bornmeer, ISBN 90 5615 043 X

Noordzeeblues; Astrid Roemer, Uitgeverij De Geus, ISBN 90 70610 299.

Taj Mahal: Ayatollah Musa; Uitgeverij Vasalluci, ISBN 90 5000 077 0

Enkele Nederlandstalige dichters van buitenlandse afkomst

Mustafa Stitou (Marokko)

Jana Beranova (Tsjechië)

Hans Favery (Suriname)

Halil Gür (Turkije)

En op internet:

www.poetry.nl

Deze site van Poetry International bevat informatie over de landelijke gedichtendag, de jaarlijkse festivals van Poetry, en informatie over dichters uit de hele wereld.

www.poetryalive.nl

Een site met veel nieuws over poëziebijeenkomsten, meer dan 150 links naar sites van dichters, de mogelijkheid om zelf gedichten in te sturen, en wekelijks aandacht voor een themagedicht.

www.epibreren.com

De site van Bart Droog en de dichters van Epibreren biedt veel aandacht voor Nederlandse dichters en poëzievoordrachten. Ook is op dit adres *e-zine Rottend Staal* te vinden, voor aansprekend en controversieel nieuws op poëziegebied.

<http://poezie.pagina.nl>

De poeziepagina van startpagina, met vooral verwijzingen naar Nederlandse dichters, zowel gearriveerde dichters als liefhebbers.

www.meander italics.nl

Een (twee)wekelijkse literair *e-zine* met gedichten, verhalen, recensies, nieuws en een literaire agenda.

www.schoolderpoezie.nl

De site van de School der Poëzie bericht over verschillende projecten in het (voortgezet) onderwijs, PoëzieRevues, nieuws, en gedichten van jongeren.

www.dichterbijzeist.nl

In Zeist worden projecten voor onder meer voor jongeren en allochtonen opgezet.

www.poeziecentrum.be

Het poëziecentrum Gent is behalve uitgever van de *Poëziekrant* ook het centrum in België dat activiteiten ontwikkelt op poëziegebied.

<http://dit.is/het.dichtersweb>

Een leuke site waarnaar iedereen gedichten kan insturen. De redactie plaatst gedichten in rubrieken en heeft haar eigen top 5. Er is ook nieuws te vinden en een afdeling van tips van dichters voor dichters.

www.schrijversnet.nl

Een overzicht van Nederlandse dichters en schrijvers, met foto, biografie en bibliografie.

www.elhizjra.nl

El Hizjra is een organisatie voor arabische literatuur in Nederland. De stichting beheert een eigen boekhandel in Amsterdam en looft de El Hizjra Prijs uit voor de beste arabische dichter in Nederland.

www.dunya.nl

Stichting Dunya is een Rotterdamse Stichting voor multiculturele activiteiten en organiseert het Dunya Festival voor multiculturele kunst. De afdeling letteren reikt de Dunya-prijzen uit. De site bevat informatie over de activiteiten van de stichting.

www.boekeenschrijver.nl

Een commerciële site van het literair agentschap Sebes & van Gelderen. Informatie over het boeken van schrijvers voor lezingen en bijeenkomsten.

www.plinternet.nl

De site van Stichting Plint uit Eindhoven. Haar poëzieposters en -kaarten, combinaties van gedicht en beeld, zijn via de webwinkel op de site te bestellen.